

РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

О.П.МАКСИМОВА

Україна, м. Кіровоград, Кіровоградський інститут комерції

Утвердження компетентнісного підходу у вищій та післядипломній освіті України потребує переосмислення її першочергових завдань, одним з яких постає розвиток аналітичних здібностей фахівців. Адже саме аналітична діяльність як визначальний чинник професійного мислення особистості зумовлює її системну професійну компетентність, що, у свою чергу, забезпечує успішну професійну діяльність та професійний розвиток фахівця у сучасних соціально-економічних умовах.

Оскільки навколишній, професійний та внутрішній світ людини складається зі структурованих об'єктів, відтак, - уся пізнавальна діяльність і є діяльністю аналітичною, що передбачає мисленнєве розчленовування предмета (явища, процесу) або його властивості та співвідношень між предметами на частки (ознаки, властивості, відношення) й забезпечується відповідними особистісно-професійними здібностями.

Аналітична діяльність фахівця у вітчизняній та зарубіжній науці розглядається як складна мислєдіяльність, в якій аналіз та синтез є єдиними (Дж. Брунер, Л. Виготський, М. Мамардашвілі, М. Полані, С. Рубінштейн та ін.). Як зауважував М. Мамардашвілі, кожна мить аналітичної діяльності є синтетичною і в неї не залишається місця аналізу. Структурно єдність аналізу та синтезу визначає як взаємозв'язок знання (аналітичного та синтетичного) або завдань дослідження, так і характеристику способу здійснення кожного з них. Відтак, аналітична діяльність фахівця за своїм змістом виявляється у виявленні за допомогою розчленування відмінних властивостей та зв'язків об'єкта, в наслідок яких він стає частиною певної системи (відбувається створення нової системи з взаємодіючих елементів та властивостей); у процесі аналітичної діяльності або певним чином моделюються складові існуючої реальної системи, або створюється певна цілісна система, яка не існувала у природі.

Аналітична діяльність в узагальненому вигляді складається з певних етапів: 1) виокремлення реального об'єкта з навколишнього середовища та виділення взаємодії системи з неї, результатом чого є структурна модель; 2) визначення елементів системи для забезпечення виявлених властивостей системи, результатом чого є визначення властивостей системи та властивостей окремих частин; 3) встановлення взаємодії виявлених елементів системи, результатом чого стає логічна структура системи; 4) пояснення властивостей системи як цілого, емерджентних властивостей та підсистем; 5) визначення функцій елементів та підсистем у виявленій логічній структурі системи; 6) визначення цілей системи у термінах виявлених функцій елементів та підсистем, для чого необхідно співвідношення станів системи та зовнішнього середовища; 7) виявлення перемінних системи, що припускають зміни та парламентів, які можна лише спостерігати, але не цілеспрямовано змінювати, результатом якого є виникнення завдань керування системою для виведення її у термінальний стан; 8) вплив на систему з метою виведення системи у заданий цільовий стан (за О.М. Яригіним). Отже, продуктами аналітичної діяльності фахівця є металні чи інтелектуальні моделі або ментальні репрезентації, які можуть виступати як чинник успішності вирішення професійних завдань, так і як чинник професійних ускладнень.

Аналітична діяльність фахівця у процесуальному контексті є постійно змінюваним процесом виконання процедур, що забезпечуються відповідними аналітичними здібностями:

- отримання знань у процесі мислення;
- застосування та формування нових понять та ментальних (інтелектуальних) моделей;
- виключення та перетворювання існуючих ментальних моделей;
- формалізація ментальних моделей;
- застосування ментальних моделей для вирішення проблеми, яка виникла;

- інтерпретація результатів моделювання;
- формування керуючих впливів на реальну систему.

Для того, щоб успішно виконувати вищезазначені процедури, а в цілому – здійснювати аналітичну діяльність фахівець має характеризуватися особливими якостями, представленими інтелектуальними здібностями, креативністю, рефлексивністю, вмотивованістю, що ґрунтуються на специфічних професійних знаннях щодо сутності аналітики, рефлексивних механізмів, особливостей використання аналітичних та синтетичних процедур у професійній діяльності тощо.

Отже, зміст професійної підготовки та післядипломної освіти фахівців має бути спрямованим на розвиток їх аналітичних здібностей, що передбачає впровадження як традиційних форм та методів навчання, спрямованих на усвідомлення сутності аналітичної діяльності, так і нетрадиційних, які активізують мисленнєву діяльність фахівців, стимулюють професійну рефлексивність, критичність, гнучкість щодо оперування вже існуючими ментальними моделями.

Література:

1. Конотопов П.Ю. Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы / П.Ю. Конотопов, Ю.В. Курносов. - М.: РУСАКИ, 2004. - 512 с.
2. Мамардашвили М. Эстетика мышления / М. Мамардашвили // Психология мышления / По ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.А. Спиридонова, М.В. Фаликман, В.В. Петухова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – С. 580 – 593.
3. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов / Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
4. Ярыгин О.Н. Аналитическая компетентность и уровни реализации аналитической функции управления: Монография / А.А. Коростелев, Н.Г. Пудовкина, О.Н. Ярыгин. – Тольятти, ТГУ, 2011. – 296 с.